СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 23. Джерзи Сіти, Н. Дж., пятниця 29. січня, 1926. — VOL. XXXIV. No. 23. Jersey City, N. J., Friday, January 29, 1926. TREE CENTS

Сенат заявляється за світовим судом.

ВАШИНГТОН, 27. січня. — При голосованню над питанням приступлення Злучених Держав до світового суду при Лізі Народів за приступленнем заявилося 76 сенаторів, проти 17. Сим самим Злучені Держави приступили до суду по завзятій трилітній боротьбі.

Так за приступленнем, як і проти приступлення заявлялися сенатори без огляду на приналежність до партії. Рішали тут особисті симпатії більше, як партійна приналежність. Проти голосували так звані поступові сенатори та непримиримі противники Ліґи Народів. Коли вони побачили, що їх опозиція безвиглядна, вони старалися загвоздити справу через доданне до ухвали про приступленне таких обмежень, які зробилиби приналежність до суду безплодним. Прихильники однак сейчас оглянулися, і їх поправки перепадали одна за другою.

Першим кроком уряду по сій ухвалі буде повідомити Ліґу Народів, що Злучені Держави приступають до світового суду та на яких умовах, та спитати держави, належачі до Ліґи Народів, чи вони годяться на американське приступленне на сих умовах.

ВЛАСТИТЕЛІ ВІДКИДАЮТЬ ДВІ ПРОПОЗИЦІЇ МАЙНЕРІВ.

ФИЛАДЕЛФІЯ, 27. січня. — Нинішні переговори властителів копалень з представниками майнерів знова покінчилися невдачою.

Майнери зробили були підчас сих нарад дві пропозиції. Наперед Джан Луис, голова майнерської юнії, предложив свій плян полагодження страйку; він радив зробити контракт на два роки з тим, що майнери малиби діставати заплату, яку вони діставали перед завішеннем праці. Властителі відкинули сю пропозицію на тій основі, що буцімто їм ходить о внеможливлення завішення праці на будуче.

Відтак представники майнерів поставили внесення, щоб представники властителів добрали собі до свого комітету ще двох властителів, а саме старих провідників власт. з давніших переговорів, про яких ходить чутка, що без їх згоди теперішний комітет ніколи на нічо не згоджується. Ся пропозиція викликала серед властителів сильне огірчення.

Слідуюче засідання відбудеться завтра сполудня.

ПОЛІСМЕН НА СУДІ ЗА ВБИЙСТВО.

НЮ ЙОРК, 26. січня. — Перед стейтовим судом в сьому місті станув на росправу обжалований за вбийство людини нюйорський полісмен Джан Бренен, котрий вбив на поліційній стації шкляра Самуеля Крайніна з гніву, що сей підняв проти нього жалобу. Полісмен боронився тим, що він був такий пяний, що не тямився. Прокураторія доказує, що він був при памяти і знав, що робить.

ПРЕЗИДЕНТ ПОМИЛУВАВ ДЕЩО ПОЛКОВНИКА МИЧЕЛА.

ВАШИНГТОН, 26. січня. — Президент Кулидж облекшив дещо кару полковника Мичела, засудженого военним судом на 5-літне завішенне в ранзі за нарушенне дисципліни, якого він мав допуститися своєю критикою військового заряду в летничій справі. Президент признав йому право до частини його пенсії. Полковник знова збирається їздити по Америці та давати відчити.

ДАЛЬШЕ СЛІДСТВО В СПРАВІ ДИКОГО ВБИЙСТВА.

ФІЛАДЕЛФІЯ, 26. січня. — Хоча поліція певна, що зізнання проти себе самого, зложені хіропрактором Давидом Маршелом про вбитте його любаски Дітріх, є правдиві, мимо сього поліція ще не предложила його великій лаві присяжних суддів до видання обжалування, бо вона хоче ще переконатися, який мотив штовхнув Маршела до поповнення такого варварського вбийства.

Як каже самий Маршел, він вбив свою любаску за те, що вона домагалася від нього великої суми гроший та грозила йому, що скаже його жінці, якщо він сих гроший не зложить. Проти такого пояснення злочину виступила родина й знакомі вбитої, які кажуть, що покійна не була здібна на таке вимушення. Родина піддала поліції думку, що правдоподібно причиною злочину були ревниці, бо дівчина мала також других знакомих, з котрих дехто навіть хотів з нею женитися. Поліція хоче вперед виробити собі якусь думку про основи злочину, щоби предложити судови вже викінчену справу.

ОСТЕРІГАЮТЬ ПЕРЕД СКАЖЕНИНОЮ.

НЮ ЙОРК, 26. січня. — Нюйорський міський уряд здоровля видав до населення публичну осторогу перед великим числом случаїв скаженини від укушення хорими собаками. Уряд остерігає громадянство перед легковаженнем собі хочби найлекших укушень та радить у кождім случаю відноситися сейчас до лікарів та уряду. Минувшого року в сьому місті записано аж 7,030 случаїв укушень скаженими звірятами. Найбільше куcливими показалися пуделі.

СЬОГОРІЧНА КОЛЯДА НА РІДНУ ШКОЛУ.

В січні сього року збірки призначені на Рідну Школу в Галичині.

Всі збірки посилати через:

OBYEDNANNYE, 847 N. FRANKLIN ST., PHILADELPHIA, PA.

ЧУДЕСНЕ ВРАТОВАННЯ ЖИТТЯ.

КЛІВЛЕНД, Огайо. — Підчас операції сліпої кишки, яку місцевий відомий оператор Др. Джексон доконував на фабриканті Гозермені, пацієнтове серце перестало нагло битися. Коли серце не ворохнулося через кілька мінут, лікар рішився на ризиковний крок: він став масувати серце хорого. Ся операція вимагала незвичайно великої зручности, і по якімсь часі хорий став віддихати. Нині його життя вважають уратованим. Др. Джексон поясняє, що серце й легки перестають деколи працювати наслідком переструху від операції. В таких случаях масаж серця може помогти привернути хорого до життя.

ШКОЛИ У ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ.

На підставі минулорічної статистики було в чехословацькій республиці разом 1,696 міських виділових шкіл з 327,483 учениками а 14,017 народніх шкіл з 1,466,563 дітьми. Зі загальної суми 1,794,046 учеників Чехословаків було 1,192,951; Українців 61,017; Німців 390,996; Мадярів 107,360; Поляків 14,881; Румунів 721, Жидів 24,563; і 1,557 ріжних інших національностий. Щодо мови навчання то з українською мовою було 11 виділових і 459 народніх.

„РОЗДЗЬОБУЮТЬ НАШЕ МАЙНО.

Польський шовініст, біскуп Фульман в Люблині, заложив коло своєї катедри епархіяльний музей. Цей музей загарбав уже підчас австрійської окупації і опісля за українсько-польської війни багацько української старовини, яку загарбали з наших церков (найбільше на Холмщині) польські курати й инші польські військові. А тепер Фульман посилає до всяких православних церков одного свого ксьондза, який з наших церков забирає все, що лише ціннійшого знайде.

КРАДІЖ ПОРТРЕТІВ ГЕТЬМАНІВ.

Крадіж портретів українських гетьманів доконано недавно в одеськім археольогічнім музеї. Доконали крадіжі бувші чорносотенці Москалі: професор Должевський (уч. ґімн. з Київа), ґенерал Мілісалевич і якийсь Оксман. Крім українських портретів покрадено польські та ріжні монети високої цінности.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

—o—

Дня 13. грудня, 1925. року померла в селі Гладишові, в горлицькім повіті, в Галичині, довголітна членкиня Українського Народного Союза, гр. Ева Ковальчик. Колись вона жила в Джерзи Сити, належала до відділу У. Н. Союза, брала в ньому живу діяльність та причинилася своєю роботою немало до оживлення українського національного запомогового життя в сій громаді. В 1922 році вернула вона домів, де отсе й померла на запалення легких. Лишила по собі мужа Омеляна та дві дочки, котрі живуть в старім краю, та сина Петра, бувшого офіцира української армії, котрий по війні приїхав до Америки та добре відомий українському громадянству з Джерзи Сити й околиці зі своєї громадянської роботи та дописий до нашої ґазети. Похорони Покійної відбулися дня 16. грудня. Земля Її Пером.

ТОРГОВЛЯ „ЖИВИМ ТОВАРОМ".

Віденська часопись „Die Stunde" передає сензаційні інформації про систематичну торгівлю „живим товаром", яка ведеться через Риґу до Південної Америки. Часопись твердить, що найбільшу скількість матеріялу постачають у цій торгівлі країни, що давнійше належали до Росії, в першій мірі Польща. Між жінками і дівчатами, які вивозять ріжні підприємці, є не тільки несвідомі жертви інтриґ та всесильного гроша, але й добровільні спільнички типів, які під приготовленими фалшивими пашпортами, в характері їх шлюбних жінок, виїзджають за море. До такої зміни життя приневолює жіноцтво зростаюча нужда в краю. Між сим „живим товаром" є, пише згадана часопись, „жінки з добрих родин, що володіють кількома мовами, жінки, що покидають своїх чоловіків, дочки шанованих родичів".

УЧАСТЬ УКРАЇНИ НА МІЛЯНСЬКІЙ ВИСТАВІ.

На відкриваючійся виставі у Міляно візьме участь і Радянська Україна. Для її експонатів відвели вже відповідне місце. На виставу висилає уряд експонати українського промислу, зразки товарів, металів, угілля та инших підземних богацтв України, а крім цього матеріяли про господарство, катальоґи і картоґрами.

СКАРБИ ЗЕМЛІ І НАФТА.

Зі скарбів, в котрі так богате лоно нашої землі, Галичина в найбільщій і найціннійшій скількости добуває нафту. В минулому році добуто тут 5,657,000 „баррелів". В Росії добуто 45,312,000 отже десять разів більше, в Злучених Державах 713,940,000 баррелів, отже мало що не двісті разів більше ніж в Галичині. Правда, Злучені Держави се не Галичина а навіть і не Польща, але всежтаки там продукція розмірно богато більша. Замітно, що скрізь продукція нафти росте. Тільки в Мексику значно впала, на Кубі лишилась за останні роки на тій самій висоті, в Польщі дуже незначно підноситься, так само в Чехії. Зате значний приріст від 1923 року виказує Венезуеля, Росія, Румунія, Німеччина і Франція.

ДИВА ТЕХНІКИ.

До тепер найвисшою будівлею в світі була вежа Айфля в Парижі. Німецький інжінер Гоннеф будує два рази висшу вежу від Айфля. З величезної залізно-бетонової будівлі, а саме з її центрального корпусу, на пять поверхів високого, стріляє вгору, як фантазія, як казка, на 600 метрів висока залізна вежа. У висоті 250 метрів вітряки, котрі даватимуть на годину 6,000 кільоватів енерґії, 150 метрів висше ресторан на 400 людий, на висоті 550 метрів стація бездротного телеґрафу. Інжинір Гоннеф збудував недавно під Берліном, у Кеніґсвустергавзен, іскрову вежу (Funkturm), мало що низшу від вежі Айфля, а вдесятеро від неї дешевшу. В своїм роді технічним дивом є теж ледова арена в спортовій палаті в Берліні, розмірів 2,250 кв. м. Рури, котрі витворюють таку велиличезну тафлю леду, мають 25 кільометрів довжини. Попід лід ідуть тунелі й переходи, а ціла та забудована й огрівана арена є так придумана, що кождого часу можна легко лід накрити і в палаті можуть відбуватися балі, зібрання, або всякого рода перегони, навіть автомобілями.

НА ДОБРИЙ ПРИКЛАД ІНШИМ.

Громадяни парохії Іванє пусте, зібрали дня 8. грудня м. р. за заохотою свого пароха, 70 зол. на народні ціли, які поділили та вислали: Рідній Школі 30 зол., на дар „Просвіти 20 зол. і 20 зол. на українських інвалідів.

Російська советська влада воює оружєм з ватагами дітий-скитальців.

МОСКВА, 27. січня. — Великі ватаги голодних дітий-скитальців набігають на великі міста з околичних сторін, втікаючи відтам перед голодом і холодом. По дорозі і в містах нападають вони на прохожих і на приватні мешкання та граблять їх і нищать власність.

В Харкові, теперішній столиці України, повстали цілі армії дітий-скитальців, які тероризували місто через дві останні доби. Вони нападали на доми і склепи та грабили все, що попало. Щойно третьої доби вепіла міська міліція під загрозою здержати сі наступи на доми і склепи, коли загрозила, що буде стріляти. Міліція арештувала кількадесять молодих скитальців.

Жінка голови всеросійського центрального виконуючого комітету Калініна, відвідала один дім, де живе одна ватага сих дітий-скитальців у Москві. Вони живуть разом в домі наче великій стодолі. Вона там перебула у них цілу ніч і побачила, як вони живуть.

Калініниха каже, що сі діти-скитальці завели собі свій власний особливий вид „комунізму".

В постановах того комунізму є між іншими такі приписи;

1. — Як красти торбинки у женщин.
2. — Як красти хліб.
3. — Як красти опал.
4. — Як красти одяг.
5. — Про завдання пластунів.

При кінці дня „добичу" ватага розділює рівно між усіх. Ватага теж викидає з товариства тих, що не хотять красти або працювати.

Ватага має навіть свою окрему шпіонську службу, яка повідомляє ватагу про рухи поліції і міліції та випереджує її, коли поліція готовить напад на неї.

Калініниха каже, що коли ті діти-скитальці були в захоронках, вони мали велику свободу, а жадної опіки ні охорони, і тому важко було їх удержати в якомусь порядку, послуху та загалом дома в захоронках.

Вона заявляє, що се таке важне і трудне питанне, якого советське правительство не всилі розвязати, і тому апелює до публики, щоби помогла у сьому суспільному нещастю.

(Большевики заповідали, що вони „краще виховають" дітий у діточих „комунах" аніж батьки у родинних домах і се вже їх перші дари того „комуністичного виховання" для народів, яким накинулись на правителів, учителів, батьків, опікунів і добродіїв. Можна зясувати собі вже тепер, яку „рожеву будучність" принесуть їх вихованці).

ЗАСУД ШПИГУНА.

ІРКУТСК, Сибір, 26. січня. — Тут засуджено на смерть бувшого шпіона з царських часів Сергія Сінявського, котрий, як йому закинено, спричинив, що царське правительство убило 135 революціонерів.

НЕБЕЗПЕКА ВІЙНИ МИНАЄ.

ПЕКІНҐ, столиця Китаю, 26. січня. — Ґенерал Чанґ Тсо Лін доручив випустити на волю увязнених російських большевиків, урядовців манджурської зелізниці. Тому сподіваються, що загроза російсько-китайської війни мине.

ОСОБИ БЕЗ ВІТЧИНИ І З ПОДВІЙНОЮ ВІТЧИНОЮ.

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 25. січня. — Правнича комісія Ліґи Народів, яка радить над скодифікованнем (зібраннем та упорядкованнем) міжнародного права, обговорювала сьогодня деякі суперечні питання теперішніх законів поодиноких держав, що мають міжнародне значінне.

Тепер виходить іноді таке, що женщини не мають жадного горожанства. Приміром коли Британка віддається за Американця, вона тратить британське горожанство, але не набуває американського від свого чоловіка, тільки мусить ждати 5 літ, поки нормальним шляхом не дістане сама американського горожанства.

Буває знову таке, що особи, які приняли приміром американське горожанство, не стратили ще гороажнства іншої держави, де родились, і так мають два горожанства. Тому держави, де сі особи родились, ставлять до таких американських горожан ріжні вимоги, між іншим вимоги військової служби і Америці приходилось би у таких випадках ставати в обороні прав своїх горожан.

Правнича комісія Ліґи Народів каже, що такі суперечности можна вирівнати при помочі взаїмних переговорів чи спільних нарад у справі зодностайнення міжнародних прав і приписів інтересованих держав.

ЗАПОВІДАЄ ПОВЕНІ І ГУРАГАНИ.

ЛОНДОН, 25. січня. — Відомий теософіст Безил Р. Гавелл заповідає нові бурі, тучі, повені, гураґани і землетруси в 1926 році.

ШЛЯХОМ БОРОТЬБИ

Справа заснування українського університету у Львові має свою довгу і кроваву історію, а стоїть вона сегодня гірше як за часів Австрії.

Ухвалою сойму з дня 26. вересня 1922 р. зобовязалася Польща основувати в Східній Галичині український університет найдалі до кінця 1924 р. Та ухвали цеї Польща не додержала і нема найменьших познак, щоби та справа взяла инший оборот.

Українці бойкотували через довгі літа польські високі школи і основували у Львові свої власні, які польська влада в нечуваний спосіб переслідувала, бо не тільки не дозволяла на виклади, але замикала учеників і професорів. Задля тих переслідувань та великих матеріяльних видатків, яких не було звідки покрити, український тайний університет та другі високі школи мусіли припинити свою діяльність. Дозволено на вписи до польських шкіл. Треба це було зробити ще й з того огляду, що частина громадянства домагалася знесення бойкоту що до тих Українців, що позаписувалися на власну руку до польських високих шкіл по тій причині, що з укінченими студіями на українських тайних школах не можна дістати ніякої урядової посади, бо Польща наших диплюмів не узнає. Через те, так ґоворено, готово прийти до цего, що в короткому часі не буде ні одного українського урядовця на державній службі, а будуть тільки самі Поляки.

В той спосіб пішла велика частина нашої університетської молоді до польських високих шкіл. І то не так пішла як старалася тамтуди дістатись. Але не дісталася. Тільки дуже малу її частину допущено до польського університету, а решту відкинули. І хоч львівський університет стоїть на українській землі та держиться за українські гроші і хоч там вчать тільки по польськи, нема навіть до него доступу Українцям. До Українців пристосовується, подібно як і до Жидів, т. зв. „нумерус клявзус". З непольських народів приймається до університету тільки певне число і то льояльних до польської влади студентів. А ті, що їх не прийняли, коли мають гроші, можуть виїхати до Кракова або Варшави, а коли їх і там не приймуть, то мусять резиґнувати з дальшої науки. Можна виїхати на заграничні студії, але важко на це дістати дозвіл, а до того Польща не узнає заграничних свідоцтв. По скінченню заграничних студій треба ще ходити рік або й два на польський університет і здавати наново іспит перед польською комісією. А та знова як нам доносять, переслідує Українців далі. Маємо студентів, які покінчили медицину на найкращих заграничних університетах, а які не можуть дістати дозволу практики в Галичині.

Так то зліквідували ми свої школи, а українського університету нема й досі, а до польських нас не пускають. Українські професори пробували на власну руку розвязати ту пекучу справу, але з того вийшов тільки скадал. З цего скористав Роман Стоцький, про якого ми вже писали і оголосив на власну руку заяву, яка не тільки, що не посунула університетської справи вперед, але ще внесла величезне замішання в наші власні ряди, а самій справі дуже пошкодила.

Все те вказує по раз сотий на те, що всяка угодова тактика не доведе до нічого. Як тільки рознесли польські часописи вістю про декларацію Стоцького, львівське „Слово Польске" повитало її як добрий знак та додало, що нема обави, щоби евентуальний університет міг повстати зі шкодою для польскости краю. Тут може бути мова тільки про якесь „Студіюм Рутенум", якого осідком бувби Краків, бо про Львів то нема що навіть думати. А треба знати, що той польський орган є виразником Ґрабського, того самого, що як польський міністер просвіти скликує наради в справі українського університету. З того виразно виходить, що ті наради є тільки звичайним обманом, який має замилити очі загрaниці, а нас самих розбити.

Найновійші вісти доносять, що Польщі приобіцяно позичку тільки під услівем, що змінить свою політику супроти національних меньшостий. Тую зміну хотів задокументувати

Справа українського університету як і ціла справа українського університету. А як далеко сягає польська перфідність видно з того, що Ґрабський навіть в тій так тяжкій для Польщі хвилі, взявся на спосіб і обминаючи українську парляментарну репрезентацію, почав вирішувати ту справу иншою дорогою, щоби відобрати університетській справі її політичний характер а заразом зробити замішання в українськім громадянстві. І тут, навіть в тій тяжкій хвилі, не думає він про дійсний український університет, а тільки про якийсь оперетковий суррогат з осідком в Кракові.

Справа українського університету я кі ціла справа українсько-польських відносин не може бути вирішена в ніякий спосіб дорогою взаїмних укладів, а тільки шляхом завзятої боротьби з нашого боку. Тільки безоглядною боротьбою буде можна змусити Польщу до уступків, а всякі инші методи, це тільки вода на її млин. Польщу треба довести до цілковитого упадку, до якого вона чимраз більш хилиться, бо тільки розклад і упадок Польщі може нам принести визволення. Всі инші комбінації не дають нам навіть часової пільги, бо кермують Польщею такі одиниці, що хочуть тільки нашої смерти.

КОНЕЦЬ ПРОЦЕСУ ЗА „ДЕРЖАВНУ ЗРАДУ"

Дня 29. м. м. закінчився у Львові перед судом присяжних великий процес проти 23 українських селян, обвинувачених за проти-державну акцію на Гуцульщині, що тягнувся від 1. м. м. з трилневою святочною перервою. Після промови предсідателя трибуналу радн. Анґельського присяжні судді пійшли на нараду у справі 139 питань. Більшість питань затверджено. Признано винуватими пятнайцять обвинувачених; увільнено вісьмох. І так признані винуватими за 50 § к. з., отже злочину год. зради: Скрибайло і Костюк, яко головні винуватці. Юрка Добринського, І. і Мих. Теліщука і Мих. Ількова признано співвинуватими в дальшому діланню. Кількох обвинувачених признано винуватими за те, що не повідомили влади про „протидержавну діяльність", а саме: Вас. Григорчука, Вас .Заяця, Ів. Загриновського, Вас. Сеньчука, Мих. Вишиванюка, Юрка Григорчука, Вас. Черкаса. Мих. Ількова признано винуватим „розбійничого вбивства", а Вас. Черкаса злочину підпалу. Крім того присяжні потвердили питання щодо вини цілого ряду інших злочинів.

ЗАСУД.

О годині 1.30 проголосив трибунал засуд. Скрибайла Олександра і Костюка Василя засудив трибунал на кару смерти.

Дубинського Юрка на 5 літ тюрми. Теліщука Миколу на 7 літ, Івана Теліщука на 5 літ. Ількова Миколу на 12 літ. Григорчука Василя на 4 роки. Заяця Василя на 4 роки. Загриновського Івана на 3 роки. Семчука Василя на 4 роки. Вишиванюка Мих. на 4 роки. Юрка Григорчука на 6 літ. Черкаса Василя на 8 літ. Григорчука Степана на 15 місяців.

Разом дістали всі засуджені на тюрму 61 літ і три місяці [illegible].

[illegible] обвинувачені вийшли на волю. Вправі засуду внесли оборонці в імени обвинувачених заявлення неважности і [illegible]

РОДИ БИЗНЕСОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

(Продовження)

III. АКЦІЙНА СПІЛКА.

Закони декотрих американських стейтів дають право орґанізувати ще один рід спілок, що зветься по англійськи „джойнт стак компані". Се немовби спілка („партнершип") з певними змінами.

ПРИЗНАКИ.

Вона твориться немовби як звичайна спілка на основі згоди членів межи собою. Члени є немовби спільниками в тому розуміннію, що кождий з них відповідає всім маєтком за довги спілки. Однак спілка виступає під корпораційним іменем (фірмою) та має право розділити свій маєток на уділи (видати шери, акції). Вона не перестає існувати з виступленнем одного спільника, як звичайна спілка, і члени мають право переносити свої акції на другі особи. Акції означають, яку участь у маєтку й зобовязанях спілки має член. Для ведення бизнесу вибирається раду директорів або тростісів, і член не має права виступати іменем такої спілки. Таку спілку можна пізвати в суд, не позиваючи подинохих членів, а вона позиває, даючи повновласть одному свому урядникови.

Як сказано, такі спілки дозволені законами лишень деяких стейтів. Кромі сеї недогоди акційна спілка ще не має других поманливих признак звичайної корпорації, і тому вона є на загал рідкою формою бизнесової орґанізації в Америці.

КОРИСТИ СПІЛКИ.

Яких пятьдесять літ тому назад спілка була звичайною формою бизнесової орґанізації в Америці. Зі зростом однак бизнесових орґанізацій щодо величини та з уживанием великих сум капіталу в бизнесових підприємствах, необмежена відвічальність спільників у спілці показалася вадою, і тому на місце спілок ввійшла в загальне вживаннє инча форма бизнесової орґанізації, так звана корпорація.

Та спілка має деякі корисні сторони. Її можна легко зорґанізувати та легко розвязати. Вона легко вимииає ріжні податкові тягарі, які накладається на корпорації. Вона має гнучкість, то значить, вона може легко означити відносини межи своїми членами (спільниками) відповідно до зміняючихся умов.

Тому спілка є улюбленою формою бизнесової орґанізації межи професійними людьми, як адвокатами, інжинерами, лікарями. Навіть у торговлі вона ще удержується, ба навіть у фабричному виробі на малу скалю, на місцевий збут. Коли однак бизнес починає зростати та коли треба заанґажувати великий капітал, то на місце спілки зараз орґанізують корпорацію.

„АРТИКУЛИ СПІЛКИ".

Спілку завязується звичайно при помочи письменної умови, яку називається артикулами спілки („артикелз оф копартнершип"). Побажаним булоби, щоби люди, що хочуть основати спілку, знали докладно всі важнійші справи про своє підприємство та помістили в сих артикулах всі питання, які легко можуть стати основою суперечки межи спільниками. Коли такі артикули підписано, то їх можна змінити лишень за згодою всіх спільників. Самий зміст такої умови буде залежати від рода бизнесу, і тому умова буде в кождім случаю інакша.

ОСНОВНІ ТОЧКИ АРТИКУЛІВ.

Артикули спілки повинні наперед подавати імя спільників, їх адреси, та постанову їх волі, що вони входять у спілку. Входити в спілку можуть особи дозрілі, які можуть заключати умови. Деколи навіть корпорації можуть ставати спільниками.

Далі артикули повинні подавати, коли спілка входить у життя, як довго вона має тревати і як вона має називатися (фірма). Далі подається рід бизнесу, який спілка має вести, та осідок бизнесу, себто, звідки вона буде бизнес вести. Далі подається, кілько котрий спільник вносить капіталу в спілку та в якій формі (земля, гроші, тощо) та в який спосіб буде розділюватися приходи й втрати. Далі подається докладно права й обовязки кождого спільника, бо се власне найчастійше веде до непорозумінь межи спільниками. Наконець, треба подати осібну точку про остаточне розвязаннє справ спілки.

IV. КОРПОРАЦІЯ.

Як сказано вже, найзвичайнійшою може формою бизнесового підприємства, в якім бере участь більше осіб, є корпорація (по англійськи; корпорейшен). Сю форму треба докладно відріжнити від спілки (партнершип), бо в нас частенько корпорацію називається іменем спілки, через що повстає богато непорозумінь.

Корпорація се стоваришенне двох або більше осіб, утворене та уповажнене правно виступати й ділати як одна особа для ведення докладно означеного бизнесу.

КОРПОРАЦІЯ СЕ ТІЛО, ОСІБНЕ ВІД ЧЛЕНІВ.

Члени корпорації се не корпорація. Правда, корпорація складається з членів, але корпорація се осібна, виразна, штучна правна особа, яка має своє власне існування, зовсім осібне від членів. Маєток, контракти й довги корпорації належуть до корпорації самої, а не до її членів. Корпорація має своє осібне імя, і під сим іменем вона купує й продає, затягає довги, позиває й відповідає на позви та входить в усякого рода правні умови з особами та другими корпораціями.

РОДИ КОРПОРАЦІЙ.

Корпорації можна розділити на дві осібні кляси, публичні й приватні. Публичні корпорації творить народ для цілий правління краєм, як примiром муніципальні корпорації міст, містечок і сіл. Всі другі корпорації се приватні корпорації. Так корпорації, як телеґрафічні, зелізничі, телефонічні називається напів-публичними корпораціями, бо вони ведуться приватними людьми для приватного зиску, але вони мусять мати спеціяльні права від уряду (примiром, щодо примусового закупна землі зелізницями), а уряд за те розтягає над ними спеціяльну контролю.

РОДИ ПРИВАТНИХ КОРПОРАЦІЙ.

Всі другі корпорації се приватні корпорації. Сі знова можна розріжнити на акційні й неакційні (по анґлійськи: нон-стак корпорейшен або мемберщип корпорейшен та стак корпорейшен). Неакційні корпорації се стоваришення, утворені для спільного зиску всіх членів, а посередно для служення цілому громадянству. Майже всі церкви, церковні клюби, читальні, милосердні та громадянські орґанізації належуть до сеї кляси, як також товариства взаїмного обезпечення, біржі та другі подібні орґанізації. Сі орґанізації не мають акцій (шерів) ані акційних документів, а видають своїм членам членські грамоти („сертификейтс оф мембершип"). Щодо прав в такій корпорації кождий член має такі самі права, що другий, без огляду на те, кілько гроша він уложив у такій корпорації. На чартери таких орґанізацій завязують народні доми, ґімнастичні та другі спортові товариства, тощо, але бизнесмени рідко коли покористовуються сею формою бизнесової орґанізації.

(Далі буде).

РОЗМОВА ПРО ТЕ:

1) Що я робив би, якщоби був ворогом Польщі.

Роман Дмовскі є всепольським рабіном. Є він без сумніву великою індивідуальністю, яка вибила своє могуче пятно на ідеольоґії сучасної Польщі. Ґрабскі тільки практично переводить в життя те, що Дмовскі вложив з повною ерудицією і в гарній та культурній формі в тези польського національного вірування. Сучасну Польщу вважає Дмовскі за свою власну дитину, яку він виколисав своїми піснями. Тому й журиться він за ню найбільше. А що з морального боку являється Дмовскі білим круком між здеморалізованими польськими провідниками, тож слова його заслугують на особлившу увагу.

Він то перший вглянув в суть фінансової катастрофи в Польщі та заговорив про життя над стан, він перший з визначних польських людей кинув громи на всю ту наволоч, що засіла на найвисших посадах і думає тільки про наживу, а не має почуття громадянських обовязків супроти держави. Він дав і нам Українцям лекцію, коли писав, що пануючий нарід може гнобити поневолений нарід в імя висшої культури. А що він вважає Поляків за нарід з висшою культурою, то тим самим уважає гноблення непольських народів в Польщі за щось природного і самозрозумілого. А є знова річию гноблених народів боронитися. І коли вони по думці Дмовского обороняться і викажуть мимо гноблення висшу культуру, то повинні бути ще вдячні Польщі, що їх підбадьорила до боротьби та викресала у них так велику силу.

Тепер відповідає знова Дмовскі в „Познаньскім Курєрі" на питання, що робив би, якщоби був ворогом Польщі. Цікаве питання, а ще цікавійша відповідь.

„Бувби я тоді — пише Дмовскі — безоглядним противником демократичної конституції сойму, вже сегодня голосив би потребу замаху стану, диктатури або й автократичної монархії. А коли би мені пощастилося знайти якусь мілітарну особу, що мріє про воєнні подвиги та жде на нагоду, щоби впакувати Польщу в якусь авантуру, прим. до війни з совітами, обсипав би її за те золотом — якщоби його мав — та допоміг би її всіми способами, щоби повела польську політику після своїх плянів. А тоді бувби я спокійний що до того, що всьо піде добре...

„На це, коли би був ворогом Польщі, не пожалівби ні сил ні жертв."

„Та вороги Польщі — каже дальше Дмовскі — так заняті своїми власними клопотами, що не мають часу на переведення тих плянів. Зате маємо в самій Польщі своїх власних людий, які працюють за ворогів.

Теперішне польське покоління, яке мало те щастя, що добилося своєї власної держави, порівнує Дмовскі з тим бідаком, що то дістав в спадщині велике майно, яке в короткім часі прогайнував, бо не вмів обходитися з грошем. Польська суспільність дістала завороту голови з того, що дістала державу і в тім шалі нищить саму державу, яку вважає тільки за жерело доходів для вигідного і розтратного життя.

А тепер всі бачуть, що біда, але ніхто не береться до ратунку, себто до праці, а всі жиють якимись блудними снами, що їх вибавить з того безголовля і нужди якийсь король чи диктатор.

Таке говорить Дмовскі про Польщу, а ми спробуємо при тій нагоді змалювати себе самих, а саме:

2) Що я робив би, якщоби був ворогом українського народа.

„В першу чергу оплюгавив би всю нашу визвольну боротьбу, але так, що не лишив би на нікім ні одної сухої нитки. Назвав би всіх ошустами, дурнями і зрадниками. Заявив би себе завзятим противником демократії, а голосив, що одиноке наше збавління виключно в диктатурі або в гетьманщині. Виклявби Шевченка, Франка і Драгоманова, а на місце їх анархістичних наук про народовластє поставив одну тільки, единоспасаєму науку — про дідичне гетьманство і то з тим ще застереженням, що тим гетьманом обовязково мусить бути тільки Павло Скоропадський.

„А коли би мені пощастилося знайти круг таких людий, що є гетьманцями, обсипавби їх золотом, — якщоби його мав, — колиб гетьманці попирали кооперацію гетьмана з московськими монархістами. Тоді бувби я вже спокійний за дальшу долю України..."

Польський нарід має свою державу. Неволя навчила його трохи розуму, тому він не так розбитий як наш. До него міг говорити Дмовскі тільки одною мовою. Та українці далі розшматовані територіяльно та в більшій біді, а до того меньше навчилися в віковій неволі, тому до них треба говорити ще й в другий спосіб, а саме:

„Спасти і визволити можна український нарід тільки дорогою світової революції і диктатури пролетаріяту. Тому долів жовто - блакитний прапор, смерть українським буржуям, хай живе Третій Інтернаціонал, хай живе жидівська, татарська, молдавська і инші пролетарські республики на Радянській Україні."

От так навчав би я український нарід, якщоби був його ворогом.

А на закінчення тих наук згадаємо ще тільки про те,

3) Як Дмовскі оправдує Польщу, а як наші плюгавлять Україну.

Дмовскі, хоч наш ворог, є людиною глибокого ума та великим польським патріотом. Тому він не тільки відкриває хиби народа і їх провідників, але знаходить, як людина справедлива, і певне виправдання, бо всякі провідники є нічим иншим, а тільки людьми, себто смертельними і помильними. Тому, каже Дмовскі, не треба дуже дивуватися розгардіяшови в Польщі, бо годі було ждати від Бога такого чуда, щоби нарід, який нічого не мав і нічим не рядив, міг навчитися за одним махом правити великою державою, щоби його провідники не дістали завороту голови, коли на них спала така несподіванка як вільна польська держава.

Ми не були в тім щасливім положенню, що Поляки, яким спала держава як манна з неба. Ми не мали ніяких заграничних звязків, не мали фахових людий, а тільки дрібку збідженої інтеліґенції. Ніхто не був з нами, але всі були проти нас. А мимо цего ми прецінь так довго боронили з оружем в руках відновлену українську державність. І не вдержали її тільки тому, що вдержати її можна було тільки чудом, а того чуда небо нам не післало.

Ніхто того не хоче розуміти. Тому так повно в нас плюгавства, яким обсипується голови тих, які не осягнули того, чого наш нарід в даних обставинах не міг осягнути. Тому так богато завелося у нас знахорів, що то знають чародійний лік на українську державність. Та Україні не треба чародійного ліку в формі гетьмана чи московської чрезвичайки, а тільки орґанізації, праці на всіх ділянках, посвяти і жертвенности. Українська держава прийде тоді як сума змагань морально чистих і активних одиниць. Коби тільки тих одиниць було більше, а тоді не треба буде оглядатися ні за Раковським ні за Скоропадським.

М. Л.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіти і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

Вузлик.

— Що це за вузлик на твоїй хустинці?

— А, то жінка завязала мені його, щоб я не забув кинути лист до почтової скринки.

— І ти кинув?

— Та не кинув, жінка забула дати...

В. Кедровський.

ЩО НАМ ТРЕБА В АМЕРИЦІ

(Продовження)

IV.

Спортові організації.

Якби, поминути дітей, що вакінчать курс українських національних шкіл, без дальшого впливу національних організацій, то само собою зрозуміло, що вони скоро зденаціоналізуються і стануть звичайними чужинцями в Америці, без національного обличча. Отже, аби не були знищені наслідки виховання і освіти національної школи, треба скінчившу її молодь і на далі тримати під впливом національних інституцій та організацій. Такими чинниками, що повинні брати під свій вплив дітей навіть ще тоді, коли вони перебувають в школі, суть: діточий театр, діточий клюб з читальнями, співочі та музичні товариства і нарешті організації бойскавтів та ґерлскавтів.

Я не думаю, що потрібно в цьому начерку спинятися на організації названих діточих установ, бо вони прекрасно поставлені в Американців, а тому, по зразкам їх, легко створити і наші національні.

Спинюся лише на цих організаціях для молоді та середнього віку людий, бо для нас, як нації, що ще бореться за своє відродження і визволення, такі організації повинні мати внутрішній зміст, дух, я б сказав, ідею та завдання значно відмінні від тих народів, що мають власні держави і процес відродження та боротьбу за визволення, коли така була, уже закінчили.

В краю була створена, традицією освячена і в Америку занесена кращими нашими іміґрантами така організація, що зветься у нас „Січ". Тому, що в Америці Січам останні роки надано невластивий їм дух, загально-національний, а вузько-партійний, я вважаю конче потрібним спинитися тут ширше над питанням Січей.

Батьківщиною і для наших Січей була Чехія, де 16. лютого 1862 року двох чеських патріотів, др. М. Тирш та І. Фюґнер, орґанізували І-ше ґімнастичне О-во „Сокол", яке поклало початки кристалізації чеського народу. Гадаю, що не знайлеться багато людей, які б могли не сказати, що сокільство у створенню чеської держави відограло величезну ролю, як що навіть не створило її. Тому, що сокільство чеське зробило те, що як раз нам тепер треба робити, я й візьму його за зразок.

Чеське сокільство дало людей, з яких були створені чеські леґіони і ті десятки тисяч людей, які хоч не всі формально приналежали до сокільства, всеж були просякнуті його ідеями та створили чехо-словацькі полки, що билися на боці антанти.

Також сокільство дало людей і для державної праці, а серед них таких проводирів, як президент Масарик, др. Крамарж, голова парляменту Томашек, міністри: військовий — Удржал, хліборобства — Станек, ґенерали: Клецанда, Чечек та тисячки инших діячів.

Тому, що ідеї основателя сокільства д-ра Тирша живуть в цьому до цього часу, а вся славна минувшина і роля сокільства у творенню чеської держави є доказом того, що дійсно ті ідеї доцільні і практичні, чому повинні бути і нами скористувані для Січей, я наведу дуже коротко ті засади, які проповідував Тирш. Користуюся для того його працею „Уваги в речі о вечі сокольске".

Завдання сокільства.

Сокільство (у нас „Січі") повинно зберігати свій нарід у дусі всебічної бодрости, яка не дозваляє народу вмірати. Воно повинно бути зерном (ядром, осередком) життя здорового, бо де зерно життя здорове, там немає місця зраді, інертности, полохливости, що проявляються для особистої вигоди і власного порятунку і які нищуть, в рішаючий час, зусилля шляхетних частин цілого. „Тільки там можливо, — де здорове міцне зерно, — щоб ніхто не відступив полохливо, щоб увесь народ повстав і утримався як один герой, об непобідиму оборону якого повинні зрештою зломатися убійчі мечі ворога" — так говорить др. Тирш про оконечне завдання сокільства.

З цього видно, що головна мета сокільства — це **служення своєму народу.** Тому Тирш хотів, аби сокільство **було военною організацією,** а „лише народ здоровий є народом бойовим зі зброєю в руках. Треба повторювати собі це сотні тисяч разів". Тому то сокільська орґанізація у своєму внутрішньому житті і **дисципліні** має військову систему.

Сокільство мусить мати в собі: „енерґію, твердість, моральність, дисціпліну, любов до батьківщини і любов до свободи" — таким хотів бачити Тирш сокільство і таким воно стало.

Ці останні засади для чеського народу стали святими завітами і увесь час свого істнування воно не відійшло від них. Стоїть же воно в ці часи на такій височині, яка для нас поки що залишається мрією. Отже придержуючись принципу, що нема чого вигадувати пороху, коли він у других є, а ми ще „стріляємо" з луків, я дам тут коротенький начерк, по відділам, уставів і правил сокільських організацій. Усі ці правила повинні лягти в основу січової організації, чи якої іншої спортової, коли „Січ" не можна уже вилікувати від тяжкої пошести — політиканства, якою вона тепер заражена.

Членами сокільства можуть бути всі горожане чехословацькі, або взагалі словяне, бездоганної нравственности, не молодші 18 років життя.

Не приймають до Сокола: а) ті, що свідомо служать клерикальним **(не релігійним, а саме клерикальним)** інтересам, бо вони ставлять свої партійні (кастові) інтереси вище національних; б) члени робітничих ґімнастичних єднот, бо вони пікуються вузькими, клясовими інтересами і стоять на точці погляду інтернаціоналу.

Принятий член дає підписане зобовязание підлягати уставам і зарядженням сокільських начальників та інституцій. Приниманий у члени мусить перебути шестимісячну підготовку.

Обовязки членів. Усі члени повинні ходити на установлені ґімнастичні вправи та освітні лекції (сокільство, історія, орґанізація, гігієна і т. д.). Усі члени повинні обовязково бути присутними один раз в рік на інформаційнім зібранні. Всі члени повинні платити установлений внесок грошовий. Усі соколи рахуються як брати між собою. Діти від 8 до 14 років звуться школярами, а з 14 до 18 „дорост" (у нас можна назвати „січовик-юнак"). Фізичним їх розвитком завідують спеціялвні інструктори. Ми можемо дітей від 8 до 14 років звати бойскавти і ґерлскавти, а від 14 до 18 січовиками-юнаками.

Права членів. 1) Члени можуть бути вибрані на ріжні сокільські посади. 2) Беруть участь у всіх сокільських підприємствах. 3) Мають право носити, в установлених випадках, сокільську уніформу та сокільську відзнаку.

Сокільській уніформі сокільство надає величезне значіння, що дуже добре треба памятати нашим Січовикам, і тому дозволяється носити її лише на сокільських торжествах та національних святах. В приватному життю носити сокільську уніформу зовсім забороняється, навіть забороняється довго носити уніформу поверх часу необхідного для прибуття на місце збірки, або до повороту до дому з нього. Кожен сокіл, що носить відзнаку сокільську повинен мати відповідну леґітимацію, а при зустрічі один з другим вітаються словом „на здар".

Усі начальники в сокільстві **суть вибрані** і мають точно зазначені права і обовязки. Основою всієї сокільської орґанізації є дисципліна, котра основана на добровільному підчиненя кожного члена сокола правилам і приказам, що дають сокільські начальники та установи. Для тих, що **порушують дисципліну,** заведені такі кари: а) увага з ока на око; б) увага в присутности инших членів; в) увага перед лавою (строєм), г) позбавленнє права носити сокільську уніформу, д) виключення із сокільства. Виключеним ведеться реєстр і другий раз уже ніхто не може стати членом Сокола.

Усі члени сокільства, незалежно від їх віку повинні **проходити усі військові вправи.** „Досрост" (січовики-юнаки) прилучується до військової дисципліни, вчиться в орієнтації на місцевості, вчиться служби звязку, вартової та пожарної служби і т. д. **Соколи** (від 18 до 42 років) повинні проходити повний курс військової науки.

Закінчуючи цю статтю про ґімнастичні орґанізації, я знову наведу деякі заповіти Тирша, аби ще яскравіще підкреслити той фальшивий шлях, яким поведено тут наші ґімнастичні орґанізації, коли ще так їх можна назвати.

Тирш катеґорично **висловлювався,** а сокільство це свято зберігає до сьогоднішнього дня, **проти втягнення сокільства в партійну боротьбу.** Він говорив: „Наша справа не для партій, а для всего народу. Вона стоїть вище всіх тимчасових спорів". Але разом з тим Тирш каже, що приналежність до певної партії ані трохи не перешкоджує бути прекрасним членом Сокола, щоб лише тої партійности не вносити в справи сокільські. Він навіть вважає, що в політичному життю, „де немає партій, там не завжди є згода, а навпаки збільшується інертність та нерішучість. Взаїмний контроль і соперництво партій принесуть лише користь справі (звичайно тоді, як не буде забута загальна мета, коли партії взаїмно будуть поважати одна другу і т. д.)"

Тирш вважає у працях Сокола конче потрібними **згідність і критику,** бо „чим вище ідея, котру має спілка, тим більше вона виступає в освітленню суспільности, тим лекше вона знайде ці сили..." Але при критиці треба уникати „суворої безпощадности та зайвого попускання, бо обидва вони забувають, що люди всі мають спільну всім якість — помильність".

Гадаю, що з цього коротенького начерку ясно, на яких засадах повинна провадитись в Америці і наша спортово-військова орґанізація, яка охопила-б в собі найкращу, свідому частину нашої еміґрації, починаючи від 8-річних дітей.

Цілким зрозуміло, що в першу чергу до провадження і орґанізації її мусять взятися всі ті, що в старому ще краю належали до „Січей", а також ті військові, що перебували в українській, американській та інших арміях. Спортово-військова орґанізація вимагає, аби головним мотором її, проводом були люде спортовці та військові з відповідним знанням та псіхольоґією. Внесення же в таку орґанізацію політиканства, неуміння поставити цілий нації вище над партіями, клясами, чи кастами, неминуче приведе до розбиття і гибелі, як спортової так і військової орґанізацій, чи коли вони окремі, чи в сполуці.

Спортово-військова орґанізація повинна бути ведена так, аби вона здисциплінувала ширші кола нашої іміґрації в громадсько-державному значінню та виховала глибоке почуття права і обовязків перед своїм народом, перед цілою нацією. Ця орґанізація повинна бути школою гартовання духа, повинна бути школою, яка дає розпізнати силу свого нароку та силу його зорґанізованности. Вона повинна бути школою, яка вчить, що певний член нації має в ній не тільки якісь права, але й обовязки, навіть більше того: що лише виконання свого обовязку перед своєю нацією є основою його національних прав. Така орґанізація повинна виховувати наших людей, як націю, міцну тілом, націю високого гонору і високого розуміння моралі людської та поваги кожного, у першу чергу до самого себе, а рівно й до другого.

Такі, коротко кажучи, мусить поставити ціли і йти твердо до них українська спортово-військова орґанізація і тут в Америці. Лише сим цілям, як головним, повинно віддаватися, як найбільше енергії та часу. Все це політиканство, яке до того тут в Америці жадного значіння для української нації, а тим більше для її визвольної боротьби не має, повинно всіма засобами і рішуче відкидатися з обсягу ділання орґанізації, як розкладаючі її чинники та вщент руйнуючі.

Коли до зазначених вище завдань ще додати культурно-просвітну працю не тільки серед своїх членів, але й інших верств іміґрації, та матеріяльну допомогу краю, то цим мусить бути вичерпана вся діяльність такої орґанізації.

Політиканство треба лишити тим, що не здібні творити щось реальне, позитивне, або не хочуть того робити.

(Дальше буде)

ЗАЦІКАВЛЕННЄ БОРОТЬБОЮ ПІДДУБНОГО ПРОТИ СТЕЧЕРА.

Джов Стечер, світовий шампіон боротьби на американський спосіб („кечез-кеч-кен"), по раз перший побачив, що проти нього виступає справді небезпечний противник. Тому від коли його менажер упевнив його, що понеділок, дня 1. лютого, вечером, йому невідклично прийдеться змірити з Іваном Піддубним, якого другі силачі вже називають „непобідимим", він сейчас взявся до вправ за замкненими дверми. Він чує, що понеділковий вечір у касарні 71-го полку в Ню Йорку буде для нього тяжкий вечір.

Стечер самий признає, що Піддубний відай чи не найсильніщий атлет, з яким йому колинебудь може прийти змірится. Закінченнє боротьби Піддубного проти Збишка показує, як небезпечним є сей новий противник. В сій боротьбі Піддубний двигнув великого Поляка як дитину та кинув ним на землю.

Очевидна річ, що Стечер не забуде задержати свій титул шампіона не забуде в тій ціли вжити своїх ославлених уже ніжних ножиць. Крім свого, його приятелі сподіються, що він буде мати певно ще в запасі якісь другі підступи, щоби повалити великана Піддубного.

За послідні роки не було ще ні одного такого змагання межи силачами, яке викликалоби стільки зацікавлення, що ся боротьба. Американці цікаві побачити того силача, котрий, як вони кажуть, вийшов з Росії. Досі вони до російських силачів поважання не мали. Рік тому назад прийшов сюди Заїкін. Він теж був великан, але Заїкін виглядавби в руках Піддубного як дитина. Американці так зацікавилися сею боротьбою, що вони вже заздалегідь замовляють собі місця.

На селі.

— Біда, еґомосць!
— Щож такого?
— Полягали вечеряти, посідали спати, нім дитина запіяла, когут Богу душу віддав...

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — СЕ СИЛА — ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІЙШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

ЗА РІДНУ ЗЕМЛЮ.

Дня 22. грудня відбулося в **Ходорові** заходом адвоката дра Корнила Трояна в салі Народнього Дому віче в земельній і шкільній справі. На віче прибули масово селяни. Всіх учасників було понад 500. Майже всі села судового ходорівського повіту були заступлені делеґатами. Віче відкрив короткою промовою адв. Корнило Троян. До президії вибрано о. Теофіля Прийму, пароха Дуліб, яко предсідника, Миколу Сливку, господаря з Демидова, як його заступника й Івана Василика з Ходорова, яко секретаря. Реферат **про земельну реформу** виголосив Остап Луцький. В загально приступний спосіб представив він історію боротьби українського селянина за землю і яскравими фарбами змалював небезпеку законопроекту про земельну реформу. Реферат про положення українського шкільництва виголосив п. Володимир Целевич зі Львова. Він представив плян Станислава Ґрабського, що веде до повного знищення **українського й народнього шкільництва** і точніше подав засоби боротьби проти польонізаційного походу. По рефератах відбулась довша дискусія. Селяне запитували й жадали вияснень в справі „хлібоїдського конґресу" в Станиславові, в справі оплат від псів і в справі рішень кураторії про вислід шкільного плєбісциту. Остап Луцький візвав присутних **до підписування акцій Земельного Банку Гіпотечного** і представив значіння Земельного Банку для економічного розвою українського селянства. Учасники віча висказували бажання, щоби для піднесення духа народу скликувати частійше віча. Ухвалено одноголосно звичайні шкільні й земельні резолюції. По промові дра Корнила Трояна, який змалював терпіння українського селянства, закрив предсідник о. Прийма віче завізванням присутних до єдности й пильної праці на народній ниві.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ДО НАУКИ.

До школи, до школи,
Гей рідні соколи,
Молодість не жде;
Що тепер посієм,
В літах, як дозрієм —
Збирати будем.

А праця єдина
Марно не загине,
Щастє принесе,
Засвітить сонечко
В наше віконечко,
Лиш учімся все!

Гей вчіться, любенькі,
Що дня лиш пильненько,
З вас люди будуть:
До школи вчащайте,
Знання добувайте —
Хвилини-ж не ждуть.

До школи, до школи,
Гей, рідні соколи,
Молодість не жде;
Що тепер посієм,
В літах, як дозрієм —
Збирати будем!

С. М. Дорощук.

НА ОСВІТНОМУ ФРОНТІ.

З приводу загальних зборів Просвіти.

Львівське Діло пише:

Цьогорічні загальні збори Тов-а Просвіта відбулися під знаком великої поваги та серіозности. Дискусії над звітом і над пляном майбутньої діяльности дали на це незбитий доказ. Всі її учасники реаґували на порушувані питання глибоко, чим дали доказ, що на збори прийшли після продумання освітних проблєм та з відповідною підготовкою до участи в дискусії.

Найбільше уваги звернула на себе справа поменшення числа членів Просвіти перш за все серед інтеліґенції. Зі самого звіту виявилося, що в деяких повітах заледви двох або трьох священиків і стількиж учителів було в цьому році членами товариства. Все инше ні Просвітою ні освітньою діяльністю не інтересувалося. Безперечно, що явище це сумне. Та не місце тут його проаналізовувати. Ми зазначимо тільки те, що культурно-освітна праця серед народу повинна обовязувати всю нашу інтеліґенцію в її ж власних інтересах. А то тим більше, що вся вона вийшла переважно з наших селянських кол. Якщо правда, що під сучасну пору є певна віддаль між селянством і робітництвом з одного боку та нашою інтеліґенцією з другого боку, то зближення може наступити найлекше на полі культурно-освітньої праці. Участь нашої інтеліґенції у ній зможе найкраще спараліжувати те підсичуване деякими нашими маловідповідальними елементами упередження до неї серед селянства та робітництва.

В минулому році (1924) було на 2611 членів більше ніж у 1925 р. Ріжниця велика. Зате в життю Просвіти за останній рік є й дуже відрадна поява, а то зріст заінтересування Просвітою серед наших селян. Читальні нараховували в цьому році 121,651 членів, а число самих читалень зросло 1925 р. аж на 683. Усіх читалень було 2020. Це ще не дорівнує передвоєнному їх числу, але є надія, що при започаткованій інтензивности зросу число читалень скоро навіть перевисшить передвоєнну норму. Взагалі в орґанізаційному відношенню Просвіта росте. Видно це й на філіях. Число тих останніх перейшло вже передвоєнну норму. Тепер їх 81. Очевидно, що між ними є менше та більше діяльні: 25 з них повідкривали свої філіяльні канцелярії з урядниками для орґанізації; 17 поробили заходи для відкриття таких канцелярій. За те було десять таких, що не прислали Головному Виділові навіть ніяких звідомлень про свою діяльність. Але 10 на 81 це ще не така страшна цифра, хоч сама собою вона сумна.

Окрему сторінку історії Товариства творить заінтересовання нею американської еміґрації. В 1924 р. було в Просвіті 553 американських членів, а в цьому році число їх піднялося до 1005. Коли зважити, що всі вони були членами передплатниками і платили по два доляри річної вкладки, то стане нам ясно, що підпомагали вони Т-во поважно і в фінансовому відношенню. Отже в Америці заінтересування Просвітою „значно більше ніж серед нашої краєвої інтеліґенції, яка богато дечого завдячує Просвіті".

Усі ці моменти підносили учасники дискусії. Та істота її всеж таки заключалася не в тому; збори розважали над справою самої техніки і над напрямками освітньої праці. Багато споміж дискутантів підкреслювало, що в нас подостатком охочих до просвітньої праці, але не всі до неї відповідно підготовані. Освітна праця вимагає уміння та фахового знання. В звязку з тим збори доручили Головному Виділові подбати як найскорше про заснування Освітнього Інституту, який давав би відповідну фахову підготовку для освітніх діячів. Деякі клали натиск на те, щоби до такого Інституту підбирати відповідних кандидатів споміж самого селянства.

Відноснож видавничої діяльности Просвіти переважала думка, що наші селянські читачі попитують найбільше за легкою белетристикою історичного змісту та за фаховими книжочками про сільське господарство в усіх його галузях. Були й такі голоси (два), які обстоювали думку, що Просвіта повинна у своїй видавничій діяльности стати на шлях популяризації соціяльно-економічних наук і тим самим піднятися соціяльного виховування нашого народу в чисто клясовому розуміннью. Ця ідея не найшла прихильности на зборах. Проти неї промовляли незвичайно річево вичислені бесідники. Вони доказували, що метою Просвіти є популяризувати знання, поширювати світогляд та тим самим підготовляти своїх членів і прихильників до того, щоби самі були в силі застановлятися над соціяльними і клясовими проблемами та находити на них відповідь у фаховій літературі, про яку не слід дбати Просвіті але про яку повинні подбати инші чинники, в першу чергу наші економічні а подекуди то й політичні установи. Соціяльне виховання все мало і мусять мати в собі політичну закраску. А Просвіта політичними проблемами займатися не може, бо тоді втратила би свій наскрізь культурно-освітний характер та розминулась би зі своєю метою.

Цей поважний тон дискусії є дуже відрадним проявом у життю товариства та цілої нашої суспільности. Цифри виявляють, що далеко не вся інтеліґенція займається освітніми справами, а збори доказали, що ця її частина, що працює на освітньому полі, справу освіти поглиблює та шукає для неї найкращих шляхів.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИС „СВОБО-

ГАЙДАМАЦЬКИЙ СКАРБ.

Повість з кінця XVIII століття.
За В. Лозинським
переповів Михайло Ценівський.

(19)

— Як свою кишеню!

— Дуже добре! Поговоримо зі собою; маю щось спитати в торговельних справах. Чи коронна артилерія є тої самої думки, що ми, коронна ґвардія, цебто що на голодно й на сухо не йде розмова як слід?

Квач усміхнувся ласо. В усміху цьому було багато апетиту й багато спраги.

— Коли так, то хай артилерія попровадить до якогось шинку, але якогось порядного.

Квач не дав собі цього повторити двічі і попровадив обох підстаршин до найблизшої винарні. Огарок казав подати перцівку і меду. Квач кинувся захланно на одно й друге.

— Тепер, пане Квач — сказав Огарок — оповідай, що робиш тут у Бродах?

— Що роблю! — повторив Квач — працюю як кінь, живу як собака, тай не маю надії, щоби видобутися з біди. Як прибув я до Бродів, шукав служби в фабриці салітри.

— В фабриці салітри! — викликнув Порвиш.

— В фабриці салітри, — повторив рівнодушно Огарок. — Квач знається знаменито на фабрикації пороху. Він певно більше як попсув його, як піхота нюхала його. Оповідай дальше Квач. Я цікавий дуже, як тобі живеться.

І Огарок казав поставити ще один збан меду.

— Добре знати, що ти в фабриці салітри—говорив дальше — ми тут нераз приїздимо до Бродів за порохом. У котрій же ти, бо тут їх мабуть кілька?...

— В Арона, бодай вилетів разом із сіркою й салітрою, як бомба! — викликнув Квач.

— Гм... щоби ти так дуже щиро бажав Аронови, цього я не сказав би... — запримітив рівнодушно Огарок. — А довго ти вже там?

— Вже цілий рік. Платить як найгірше. Арон порохівник знає, що я дезертир, має мене в руках, падлюка.

— Слухай уважно, що тобі скажу — озвався Огарок — знаєш мене не від нині, знаєш що я все був добрий чоловік і товариш, все приятелював із тобою.

— Чоловіче! — викликнув Квач — голову дам, у пекло пійду задля тебе!

— Там тебе не треба. Там уже самі собі фабрикують сірку... Але чекай, побачимо. Скажеш мені щиру правду на кілька питань?

— Як перед хрестом говорити-му! — сказав бідний Квач.

Огарок оглянувся обережно по світлиці, колиж побачив, що ніхто не підслухує, спитав:

— Чи не знаєш припадково жида Буню Шахіна?

— Буню! Хто не знав би Буню? Той повісільник то з моїм Ароном шурин, чи якийсь там инший свояк по Белзебубі...

— А є тепер цей Буня Шахін у Арона?

— Нема його, але має вернути завтра на ярмарок.

— Ти цілий рік у Арона — говорив дальше Огарок.—Скажи мені, мій любий, чи не впало тобі там що в очі?

— Ого, чи не впало мені що в очі! Там усе відбуваються якісь нечисті практики, змови, коншахти... Шахін ночами відїздить, то приїздить, а все потайки в темряві... То розбійнича печера. Кажу тобі, я то усе колись в воздух висаджу!

— Тільки не зараз, тільки не зараз! Зрештою, не маю ніщо проти цього чесного наміру. Чи в цьому всему щось надзвичайного не впало тобі в око?...

— Скільки разів! — викликнув Квач. — Ось недавно, буде цьому несповна два місяці, привезли когось, якусь жінку, чи дитину. Я був саме на подвірю. Чув я крик, а як я надбіг, було вже тихо, лише Шахінові коні стояли перед дверми...

Порвиш схопився і вдарив пястуком об стіл з таким лоскотом, що аж склянки й усі шиби забрязчали. Не міг затаїти враження, яке зробила на нього вістка Квача.

Огарок штовхнув Порвиша шаблею в бік і спитав значучо:

— Пане вахмайстер! пане вахмайстер, то ви так мухи ловите?

— От... пригадалося мені щось... — оправдувався засоромлений Порвиш. — Пригадався мені мій кінь!

— Щож то ми говорили, Квач, — говорив дальше Огарок — ага! щось кричало, кажеш... жінки кричать часом, діти також, ніщо надзвичайного. А більше ніщо не запамятав ти собі? В середині хати не запримітив ти ніщо надзвичайного?

— Або я там був коли? — відповів Квач — мені не вільно там навіть носа показати. Там усе зачинено, позабивано, цвяхами позабивано... Я за дня в фабриці салітри, а в ночі сплю в дерев'яній буді при паркані. Ага, правда! от не прийшло мені на думку. Вчера був я в пивницях, бо треба тобі знати, що під хатою Арона і під фабрикою салітри є великі пивниці. Є там салітра і порох, бо Арон торгує порохом. В цих пивницях найшов я доволі велике закратоване вікно над землею... Я зараз пізнав, що це вікно не виходить на подвіря. З цікавости почав я заглядати. Вікно виходило на мале, темне подвіря. Воно, мабуть, по середині. Дивлюся і бачу, як з гори, з вікна тої укритої части дому заглядає якась молода, гарна дівчина й плаче так дуже... Я не в силі був відірвати очий від неї, така була гарна, а така нещасна...

— Ого, Квач бавиться в сантименти, в романси! — викликнув Огарок зі сміхом — і щож, моргнув ти до неї, неправда? Але жарт жартом, то для мене не цікаве. Чи ти певний, що та дівчина є ще в Ароновім домі?

— Напевно є, бо ані зчера ані нині ніяка жива душа не виходила з Аронової печери...

Порвишеви засяло лице з радости.

— Квач! — сказав тепер Огарок — я вдоволений з тебе! Лише від тебе залежить, щоби ти з нас був задоволений. Чи хочеш зробити добре діло, помогти товаришам, ударемнити злочин, дістати цілий реґімент золотих голендрів?

Квач у відповідь кинувся на шию товаришови, обіймив його й радий усміхнувся.

— Ходиж тепер з нами, а переконаєшся, що не жартую з тобою — сказав Огарок. Заплатив за випиті напитки і вийшов із Порвишем і Квачом із коршми.

У сінях задержався.

— Не можемо йти разом через місто — сказав до товаришів. — Оден від одного на двацять кроків. Оглядатися поза себе не вільно. Один глядить на плечі другого.

Коли це все ділялося, Фоґельвандер надармо оббіг місто. Знеохочений, в розпуці майже, вернувся до нужденної кватири. Підчас ярмарку, котрий стільки людий спровадив до Бродів, місцевий ґарнізон мав дуже богато роботи. Мусів пильнувати порядку й безпечества, полагоджувати суперечки, пильнувати злодіїв. Офіцири, знакомі Фоґельвандрови, всі мали богато роботи. Щойно вечером міг бачитися з ними. Крім них не знав нікого. Тому треба було ждати терпеливо пів дня, а тут кожня година, проведена в непевности і подразнені, здавалося цілим століттям.

Фоґельвандер ходив по кімнаті у великій нудьзі, коли тричі застукавши, зявився в дверях Огарок.

— Що там? — спитав нетерпляче Фоґельвандер.

— Багато є новин! — сказав Огарок.

Потім Огарок дав знак Квачеви, щоби війшов.

— Хто то? — спитав офіцир.

Огарок оповів усе коротко.

— Все, що тобі приобіцяв Огарок — сказав Фоґельвандер — сповниться. Маєш на те моє офіцирське слово. Але мусиш нам вірно служити й робити все, що в твоїх силах.

— Присягаю! — викликнув Квач.

— Чи запамятав ти собі добре вигляд тої дівчини, що ти бачив її через крати пивниці?

— Стоїть мені перед очима, начеб я її бачив ось тут тепер.

Фоґельвандер вийняв сильветку, яку виграв від італійського авантюрника і показав її Квачеви.

— То вона! Бігме вона! Наче жива! — викликнув Квач.

— Слухайже тепер, про що йде — сказав Фоґельвандер — та жінка впала жертвою Шахіна, торговця душ. Викрав її батькови й держить у заперті, певно, щоби продати її першому ліпшому баші... Мусимо виратувати цю дівчину як найскорше, ще нині. Як настане ніч, хочемо вдертися до дому Арона порохівника. Покажеш нам дорогу?

— Все зроблю, хочби я не мав дістати ніякої нагороди, але...

— Що але? — перебив нетерпляче Фоґельвандер.

— Але то дуже тяжко — докінчив Квач. — Браму замикають як лише смеркнеться. Чотири грізні собаки, чуйні на найменьший шелест, увихаються по подвірю. Сторож Аронів має ключі все при собі, а дома, знаю, що є все шість молдавських жидів, сильні люде, відважні й добре озброєні.

— Нас буде з тобою чотирох... Невелика ріжниця...

— Але ця дівчина є в середині хати, а то печера така глибока, як пекольна челюсть. Багато там дверей, а кожді оковані і кожді зачинені... Не дістанемося до середини, хоч би ми ввійшли вже на подвіря... Тимчасом гамір рознесеться, счиниться страшний ґвалт, прибіжить нічна сторожа, а пан командант Зевальд дуже протеґує Арона!...

Фоґельвандер задумався.

— Поясни нам добре розклад цілого дому — сказав Фоґельвандер.

— Побачу, чи дасться що зробити — сказав Квач — прошу лише трохи часу. До вечера далеко, верну до дому, розглянуся гаразд, а перед вечером іще прийду з рапортом.

— А як зрадиш — сказав рішуче Фоґельвандер — памятай, що не поможе тобі ані Арон ані командант Зевальд, а жде тебе куля від одного з нас трьох!

(Дальше буде).